

Zalaegerszeg építészetének epizódjai – építészettörténeti előadások (I.)

2025. február 13-án 17:00-tól

Zalaegerszeg, Göcseji Múzeum, Múzeumpedagógiai terem

Morandini Tamás építész (Gemona 1869 – Zalaegerszeg 1921)

Előadás a Zala Vármegyei Építészkamara felkérésére

Előadó: Megyeri Anna történész főmuzeológus, „A földre építetek, az égben bízom”

A Morandini építészcsalád a Monarchiában című kötet szerzője.

Morandini Tamás családja, gyermekora, tanulmányai – Graz, középiskola

Morandini Tamás főiskolai képzése, Zürich

Morandini Román és Tamás vállalkozása, élet Nagykanizsán

A befogadó város, Zalaegerszeg

Az Arany Bárány szálló kivitelezése

Megrendelők – magánépíttetők – Tivolt János magánzó, egykori kávéház tulajdonos,

Fangler kereskedő család, saját ház, szőlőhegyi hajlék.

Megrendelők – középületek kivitelezése – 1904. zsinagóga, polgári leányiskola kivitelezés

1907. evangélikus templom, katolikus ház, dohánypavilon

A vállalkozás jellemzői – támogatók, ellenfelek – sztrájk.

Lendva, az ottani esernyőgyár építése és kudarca 1906.

A Fuchs és Grósz cég alkalmazottja

A háború, Nagykanizsa, egy építész század hadnagya az olasz fronton

A Morandini család és szétválása a Trianont követően. A család Varasdon, Csáktornyan.

Az életpálya lezárása.

Az előadás időtartama 90 perc

Az előadás PPT-re épül

Szocreál epizód Zalaegerszeg építészetében

Előadó: Káli Csaba, Magyar Nemzeti Levéltár Zala Megyei Levéltárának igazgatóhelyettese, főlevéltáros

A Szovjetunióban az 1930-as évek elejéig nem nagyon szóltak bele politikai alapon az épületek esztétikai kialakításába, így az országban szinte töretlenül követték a nyugat-európai modernizmust. Sztálin, a növekvő hatalma birtokában, az 1930-as évek elejére érkezett el oda, hogy kompetensnek érezte magát az architektúrális ízlés formálásában is.

A Szovjet Építőművészek 1932. évi kongresszusán megbélyegezték a modernizmust, helyette a legyen „tartalmában szocialista, formájában nemzeti” felszólításnak engedelmessé az építészek – abban lelve meg a nemzeti irányt – klasszicista stílusban kezdték tervezni az épületeket.

Magyarország 1945 utáni szovjetizálása során először a képzőművészetben, majd 1951-től – nem véletlen analógiák alapján, a Magyar Építőművészek I. Országos Kongresszusán –, hazánkban is kanonizálták a szocialista realizmus, röviden a szocreál stílus követését az építészetben. Ez minden kelet-európai szatélit országban így történt, mindenki igyekezett a saját „nemzeti” irányvonalát megtalálni a formát illetően, amit Magyarországon ugyancsak a klasszicizmusban, de Csehszlovákiában, Lengyelországban a reneszánszban, az NDK-ban pedig a barokkban találtak meg, igazodva a nemzeti történelem legfelívelőbb, legpozitívabbnak narrált korszakaihoz.

Magyarországon tehát nem a szokásos főváros-vidék időtengelyben, hanem egy időben jelentkezett mindenhol az új stílus, ami alól Zalaegerszeg sem volt kivétel. A zalai megyeszékhely nem számított tipikus szocialista városnak, de ennek ellenére meglepően sok és funkcionálisan is variabilis építészeti termék született ebben a stílusban az 1950-es évek elején. Voltak egyedi tervezések és típusépületek vagy azok adaptációi is az épületek között, melyek közös jellemzője a város méretéhez igazított provincionálisabb, egyszerűbb, a grandiózusabb elemeket nélkülöző megjelenés volt.

A látszat ellenére a szocreál stílus nem a semmiből érkezett, szerves előképét az 1920-as években megjelenő art deco, illetve az ebből is táplálkozó hitleri Németország „birodalmi” stílusában, míg szerves előképét a már említett klasszicizmusban fedezhetjük fel. A stílusirányzat 1954-től lényegében már bukóban volt, 1956 után már nem is erőltették, a tervezés alatt álló, de még a kivitelezés fázisában lévő épületeket is megszabadították szocreál sallangjaiktól és a hazai építészet visszatért a modernizmushoz.

Kissé paradox és anakronisztikus módon, de a szocialista rendszer bukása után, az 1990-es évektől, igaz zárványszerűen, de újra megjelent ez a klasszicizáló formanyelv, mint egyfajta tradicionális, „magyaros”, népies stílus éledt újjá falvainkban, kisvárosainkban.

Az előadás időtartama 90 perc